Pregledni članak
Primljeno: 4. studenoga 2025.
https://doi.org/10.46672/zsl.10.11.11

Lorena Vokić Kvesić*

GLOBALNI DOSEG INICIJATIVE PROTIV SMANJENJA POREZNE OSNOVICE I PREMJEŠTANJA DOBITI U OKVIRU RADA ORGANIZACIJE ZA EKONOMSKU SURADNJU I RAZVOJ

Sažetak

Cilj je ovog rada prikazati globalni doseg Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) putem analize provedbe mjera protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti (BEPS) u zemljama članicama i nečlanicama organizacije. BEPS paket obuhvaća 15 mjera koje se odnose na sprječavanje poreznih zlouporaba, jačanje međunarodnih standarda i poticanje transparentnosti. U radu se polazi od hipoteza da BEPS mjere imaju globalan utjecaj te da se međunarodne aktivnosti OECD-a odražavaju u nacionalnim zakonodavstvima zemalja koje nisu članice te organizacije. Korištena je deskriptivna i komparativna metodologija analize zakonodavnih okvira zemalja koje su implementirale BEPS mjere. Rezultati potvrđuju obje hipoteze, uz zaključak da OECD ima ključnu ulogu u oblikovanju suvremenih poreznih sustava, čime se doprinosi većoj usklađenosti i povećanju poreznih prihoda izraženih kao udio u BDP-u.

Ključne riječi: zemlje članice i nečlanice OECD-a, BEPS mjere, porezni prihodi, multilateralni instrument

1. Uvod

U suvremenom globaliziranom i digitaliziranom poslovnom okruženju multinacionalna poduzeća svakodnevno pronalaze nove načine poslovanja, šireći se na nova tržišta i koristeći se prednostima tehnološkog napretka. Takve promjene predstavljaju izazov za porezne sustave država, osobito u pogledu osiguravanja stabilnih i pravednih javnih prihoda (Jelčić, 2001; Seligman, 2018). Porezna pravila često ne prate dinamiku globalnog gospodarstva, što omogućuje poduzećima da se koriste razlikama među nacionalnim zakonodavstvima da bi smanjila poreznu osnovicu i

* Dr. sc. Lorena Vokić Kvesić, viša predavačica, Libertas međunarodno sveučilište, Zagreb, Hrvatska, lvokic@libertas.hr

premjestila dobit u jurisdikcije s niskim porezima ili bez poreza (Adams, 1994). Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) prepoznala je ovaj izazov te je, u suradnji s državama članicama i nečlanicama, razvila sveobuhvatan paket mjera poznat kao BEPS (Base Erosion and Profit Shifting). BEPS inicijativa protiv smanjenja porezne osnovice i premještanja dobiti obuhvaća 15 mjera usmjerenih na suzbijanje agresivnog poreznog planiranja, jačanje međunarodne suradnje, povećanje transparentnosti i osiguravanje pravednije raspodjele poreznih prava među državama. OECD navodi da su prije provedbe BEPS mjera globalni fiskalni gubitci povezani s erozijom porezne osnovice iznosili između 100 i 240 milijardi USD godišnje, što čini 4 – 10 % globalnog poreza na dobit, a što je dodatno potaknulo potrebu za uvođenjem međunarodno usklađenih pravila. Do kraja 2025. godine više od 140 zemalja i jurisdikcija pristupilo je Inkluzivnom okviru za BEPS, a više od 100 zemalja potpisalo je Multilateralni instrument (MLI), čime se automatski mijenjaju bilateralni porezni ugovori u skladu s BEPS standardima (OECD, 2025a).

Cilj je ovog rada analizirati globalni doseg OECD-a putem provedbe BEPS mjera u zemljama članicama i nečlanicama te ispitati u kojoj se mjeri međunarodne aktivnosti OECD-a odražavaju na nacionalna zakonodavstva. Poseban naglasak stavlja se na razlike u implementaciji između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, kao i na izazove koje donosi digitalno gospodarstvo.

Na temelju cilja rada postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: BEPS mjere imaju globalni doseg i utjecaj na porezne sustave diljem svijeta.

H2: Međunarodne aktivnosti OECD-a odražavaju se u zakonodavstvima zemalja koje nisu članice OECD-a.

Metodologija istraživanja utemeljena je na deskriptivnoj i komparativnoj analizi. Uspoređuju se zakonodavni okviri i provedbene prakse zemalja članica i nečlanica OECD-a koje su implementirale neke ili sve BEPS mjere. Korišteni su sekundarni izvori podataka, uključujući izvješća OECD-a, znanstvene radove, zakonodavne dokumente i stručne analize, s ciljem identificiranja obrazaca, razlika i učinaka implementacije BEPS mjera na nacionalne porezne sustave.

2. BEPS mjere i porezni sustavi

Globalizacija, liberalizacija tržišta i otvaranje granica doveli su do potrebe za međunarodnim intervencijama u oblikovanju poreznih sustava pojedinih država. Države se danas udružuju u različite ekonomske i političke asocijacije, skupine i zajednice koje pridonose koherentnosti i transparentnosti u zajedničkom oblikovanju poreznih pravila. Porezni sustavi pojedinih zemalja međusobno su povezani, osobito u kontekstu izbjegavanja dvostrukog oporezivanja i sprječavanja poreznih zlouporaba (Amatucci, 2006; Herzfeld, 2020). Svaki porezni sustav omogućuje prikupljanje sred-

stava za financiranje nacionalnih interesa, no njegova dugoročna održivost zahtijeva prilagodbu međunarodnim trendovima. Današnji porezni sustavi rezultat su intenzivne međunarodne suradnje i diplomacije (Messere i sur., 2006). Oporezivanje je ključan element funkcionalnosti države, a reforme koje provode porezne uprave pozitivno utječu i na druge sektore javne uprave. OECD u svojim analizama naglašava da porezni sustavi trebaju biti usklađeni s načelima pravednosti, učinkovitosti i transparentnosti kako bi se osigurala fiskalna stabilnost i održivi gospodarski rast.

Zemlje članice OECD-a uglavnom imaju dobro prilagođene i stabilne porezne sustave. S druge strane, zemlje u razvoju suočavaju se s izazovima poput visoke razine korupcije, nedostatka javnih usluga i ograničenih administrativnih kapaciteta. OECD ističe da zemlje s ograničenim institucionalnim resursima teže provode kompleksne međunarodne porezne standarde, što utječe na razinu prikupljenih prihoda i sposobnost fiskalne prilagodbe (Başaran Yavaşlar i Hey, 2019). Bez odgovarajućih reformi, teško se mogu održati na globalnom tržištu. Potrebno je uspostaviti porezne sustave koji potiču domaća i strana ulaganja, koriste se poreznim poticajima te osiguravaju javne prihode za zadovoljenje društvenih potreba. Porezni sustavi utemeljeni su na suverenitetu svake države i njezinoj legitimnosti da samostalno uređuje vlastita porezna pravila (Dagan, 2017). Međutim, nacionalni sustavi često sadrže neusklađenosti i kontradikcije koje otežavaju međunarodnu suradnju. Usklađivanje s međunarodnim standardima zahtijeva poznavanje dobre porezne prakse drugih zemalja i razumijevanje njezinih učinaka na domaće zakonodavstvo (Miller i Oats, 2016).

Nedostatak koordinacije među državama dovodi do dvostrukog oporezivanja, što najviše pogađa poduzeća koja posluju izvan matične zemlje. U nekim se slučajevima dobit ne oporezuje ni u zemlji izvora ni u zemlji rezidentnosti, što stvara porezne praznine i narušava pravednost sustava (Baistrocchi, 2017). Dvostruko oporezivanje predstavlja prepreku održivom gospodarskom rastu i remeti suvremene trgovinske prakse. Iako države zadržavaju pravo na oblikovanje vlastitih poreznih sustava, globalno gospodarstvo ih istovremeno potiče na suradnju i usklađivanje poreznih pravila. U tom kontekstu, diplomacija i međunarodni standardi postaju ključni alati za poboljšanje učinkovitosti nacionalnih sustava.

BEPS okvir okuplja 141 zemlju i jurisdikciju koje surađuju na provedbi paketa mjera OECD-a i skupine G20 (OECD, 2025a). Cilj je spriječiti premještanje dobiti u jurisdikcije s niskim ili nikakvim porezima, čime se štite prihodi državnih proračuna. Paket BEPS mjera ažurira domaće i međunarodne instrumente potrebne za borbu protiv izbjegavanja poreza, čime se postiže veća usklađenost poreznih sustava među državama. Prije BEPS-a države su se oslanjale na bilateralne ugovore utemeljene na OECD-ovu Model Tax Convention. BEPS je taj pristup proširio i unaprijedio uz pomoć multilateralnih instrumenata i zajedničkih standarda (OECD, 2017).

Dosadašnja istraživanja međunarodnog oporezivanja potvrđuju da je porezna erozija globalni problem koji zahtijeva koordinirani odgovor. Devereux i sur. (2021) i Mirrlees (2018) ističu da se sustavi poreza na dobit moraju prilagođavati ekonomiji digitalnih platformi i mobilnosti kapitala. Elliffe (2021) pokazuje da BEPS mjere značajno utječu na preraspodjelu prava oporezivanja, osobito kod digitalnih usluga. Baistrocchi (2017) analizira međunarodne porezne sporove i zaključuje da je MLI ključan instrument za smanjenje pravnih praznina u poreznim ugovorima. Miller i Oats (2016) te Dagan (2017) naglašavaju potrebu za ravnotežom između porezne konkurencije i suradnje. Ovi autori podržavaju zaključke OECD-a da porezni sustavi trebaju biti utemeljeni na načelima neutralnosti, jednostavnosti, transparentnosti i učinkovitosti te da međunarodni standardi smanjuju asimetrije u oporezivanju multinacionalnih poduzeća.

2.1. BEPS pregled mjera

OECD je BEPS paket strukturirao u četiri kategorije: minimalni standardi, mjere za jačanje postojećih standarda, zajednički pristup i najbolje prakse. Svaka kategorija obuhvaća specifične akcije koje države trebaju implementirati da bi se osigurala usklađenost s međunarodnim poreznim normama.

Tablica 1. BEPS mjere prema OECD klasifikaciji

Kategorija	BEPS mjere
Minimalni standardi	Akcija 5: Štetne porezne prakse Akcija 6: Sprječavanje zlouporabe ugovora Akcija 13: Izvješćivanje po državama (CbC) Akcija 14: Mehanizmi rješavanja sporova
Jačanje postojećih standarda	Akcija 7: Stalna poslovna jedinica (PE) Akcije 8 – 10: Transferne cijene Akcija 13: Ostali elementi izvješćivanja
Zajednički pristup	Akcija 1: Digitalno gospodarstvo Akcija 2: Hibridni nesklad Akcija 4: Ograničenje odbitka kamata
Najbolje prakse	Akcija 3: Pravila o kontroliranim stranim društvima (CFC) Akcija 12: Obvezno otkrivanje agresivnog poreznog planiranja
Multilateralni instrument	Akcija 15: Multilateralni instrument (MLI) za izmjenu poreznih ugovora

Izvor: OECD (2025a)

Mjere 5, 6, 13 i 14 predstavljaju minimalne standarde koje svaka zemlja treba implementirati radi učinkovitog suzbijanja BEPS praksi. Mjere 7, 9, 10, kao i dodatni elementi mjere 13, usmjerene su na jačanje postojećih međunarodnih standarda. Mjere

1, 2 i 4 razvijene su s ciljem postizanja zajedničkog pristupa među državama. Za primjenu najboljih praksi, preporučuje se implementacija mjera 3 i 12.

Minimalni standardi

Minimalni standardi predstavljaju obvezne mjere koje sve zemlje u Inkluzivnom okviru moraju implementirati. One uključuju:

- Akcija 5 – Štetne porezne prakse: cilj je eliminacija preferencijalnih poreznih režima koji narušavaju tržišno natjecanje; uvodi se zahtjev za stvarnu gospodarsku aktivnost i automatsku razmjenu informacija o poreznim rješenjima
- Akcija 6 – Sprječavanje zlouporabe ugovora: usmjerena je protiv tzv. *treaty shopping*, gdje se porezni ugovori upotrebljavaju bez stvarne ekonomske prisutnosti; uvodi se standard koji države moraju uključiti u bilateralne ugovore
- Akcija 13 – Izvješćivanje po državama (CbC): multinacionalne kompanije obvezne su dostavljati poreznim vlastima izvješća o prihodima, dobiti i porezima po svakoj zemlji u kojoj posluju, a čime se povećava transparentnost
- Akcija 14 – Mehanizmi rješavanja sporova: cilj je poboljšanje učinkovitosti i dostupnosti mehanizama za rješavanje poreznih sporova, uključujući arbitražu.

Jačanje postojećih standarda

Ove mjere nadograđuju postojeće međunarodne porezne norme:

- Akcija 7 – Stalna poslovna jedinica (PE): proširuje definiciju stalne poslovne jedinice da bi se spriječilo umjetno izbjegavanje porezne prisutnosti
- Akcije od 8 do 10 – Transferne cijene: mjere usklađuju transferne cijene s ekonomskom stvarnošću i stvaranjem vrijednosti unutar grupacije, s posebnim fokusom na nematerijalnu imovinu i rizike
- Dodatni elementi Akcije 13 – Osim CbC izvješća uključuju lokalnu i glavnu dokumentaciju o transfernim cijenama.

Zajednički pristup

Ove mjere razvijene su da bi se postigla koordinacija među državama:

- Akcija 1 – Digitalno gospodarstvo: analizira porezne izazove digitalizacije i predlaže rješenja za raspodjelu prava oporezivanja u zemljama u kojima se nalaze korisnici
- Akcija 2 – Hibridni nesklad: cilj je spriječiti dvostruko neoporezivanje koje proizlazi iz različita tretmana instrumenata ili entiteta u različitim jurisdikcijama
- Akcija 4 – Ograničenje odbitka kamata: uvodi pravila koja ograničavaju odbitak kamata u odnosu na ekonomsku aktivnost da bi se spriječilo premještanje dobiti putem financijskih troškova.

Najbolje prakse

Ove mjere nisu obvezne, ali se preporučuju kao dio napredne porezne politike:

– Akcija 3 – Pravila o kontroliranim stranim društvima (CFC): preporučuje se dizajn pravila koja omogućuju oporezivanje pasivnih prihoda stranih društava u zemlji matične kompanije
– Akcija 12 – Obvezno otkrivanje agresivnog poreznog planiranja: uvodi obvezu savjetnika i poreznih obveznika da prijave sheme agresivnog poreznog planiranja.

Multilateralni instrument (Akcija 15)

Multilateralni instrument (MLI) omogućuje istovremenu izmjenu više bilateralnih poreznih ugovora da bi se uključile BEPS mjere, a bez potrebe za pojedinačnim pregovorima. Do 2025. više od 100 zemalja potpisalo je MLI, čime se ubrzava globalna usklađenost poreznih sustava.

2.2. Povezanost nacionalnih poreznih sustava i globalnih standarda OECD-a

Porezni sustavi država oblikuju se pod utjecajem brojnih unutarnjih čimbenika, uključujući ustavni ustroj, stupanj decentralizacije, demografsku strukturu, veličinu teritorija, broj stanovnika, opseg javnog sektora i razinu međunarodne integracije. Ovi čimbenici ne djeluju izolirano, već u međusobnoj interakciji određuju fiskalni kapacitet države, njezinu institucionalnu otpornost i sposobnost provedbe međunarodnih poreznih standarda. Na primjer, federalne države s višim stupnjem fiskalne decentralizacije često imaju složenije porezne sustave, ali i veću autonomiju u oblikovanju poreznih politika, što može olakšati prilagodbu BEPS mjerama. S druge strane, unitarne države s centraliziranim poreznim upravama mogu brže implementirati reforme, ali su izloženije riziku od preopterećenja administrativnih kapaciteta. Demografski pritisci, poput starenja stanovništva, dodatno povećavaju potrebu za stabilnim i predvidivim poreznim prihodima, što zahtijeva sofisticirane mehanizme za sprječavanje erozije porezne osnovice.

U tom kontekstu, BEPS mjere predstavljaju međunarodni odgovor na izazove koje donosi globalizacija, digitalizacija i fiskalna konkurencija među državama. OECD je razvio strukturirani paket od 15 mjera koje su klasificirane u četiri skupine: minimalni standardi, mjere za jačanje postojećih standarda, zajednički pristup i najbolje prakse. Svaka skupina mjera odgovara na specifične porezne rizike, a njihova implementacija zahtijeva određenu razinu institucionalne zrelosti i političke volje. Minimalni standardi, poput sprječavanja zlouporabe ugovora (Akcija 6) i izvješćivanja po državama (Akcija 13), obvezni su za sve članice Inkluzivnog okvira. Njihova provedba izravno ovisi o administrativnim kapacitetima i kvaliteti zakonodavnog

okvira. Mjere za jačanje postojećih standarda, poput redefiniranja stalne poslovne jedinice (Akcija 7) i usklađivanja transfernih cijena (Akcije 8 – 10), zahtijevaju napredne analitičke alate i međunarodnu suradnju. Zajednički pristup i najbolje prakse, iako formalno neobvezni, predstavljaju smjer u kojem se razvijaju suvremeni porezni sustavi. Uspješnost implementacije BEPS mjera stoga nije samo pitanje formalnog članstva u OECD-u, već odraz šireg institucionalnog i strukturnog konteksta. Države koje posjeduju stabilne institucije, razvijene porezne administracije i jasne fiskalne ciljeve pokazuju veću sposobnost usklađivanja s međunarodnim standardima. S druge strane, zemlje s ograničenim kapacitetima, visokom razinom neformalne ekonomije i slabom fiskalnom disciplinom suočavaju se s izazovima u provedbi čak i osnovnih BEPS mjera. Ova međuovisnost unutarnjih čimbenika i međunarodnih obveza potvrđuje da je oblikovanje poreznog sustava proces koji zahtijeva istovremeno razumijevanje nacionalnih specifičnosti i globalnih trendova. U sljedećem poglavlju analizirat će se konkretni fiskalni učinci implementacije BEPS mjera uz pomoć usporedbe poreznih prihoda među državama različitog institucionalnog profila.

3. Fiskalni učinci implementacije BEPS mjera na porezne prihode

U ovom poglavlju provodi se kvantitativna analiza učinaka implementacije BEPS mjera na porezne prihode država, uzimajući u obzir institucionalnu pripadnost (članice i nečlanice OECD-a) i razinu usklađenosti s međunarodnim standardima. Analiza je utemeljena na dostupnim podatcima Svjetske banke i OECD-a te uključuje statističke testove značajnosti razlika (World Bank 2025.; OECD, 2025a). Budući da se analiziraju razlike između skupina država, primjena t-testa predstavlja odgovarajući statistički alat za procjenu postoji li statistički značajna razlika u prosječnim vrijednostima poreznih prihoda između promatranih uzoraka. Uvođenje međunarodnih poreznih standarda putem BEPS inicijative (Base Erosion and Profit Shifting) predstavlja ključan instrument u borbi protiv erozije porezne osnovice i premještanja dobiti. OECD procjenjuje da su takve prakse godišnje uzrokovale gubitke između 100 i 240 milijardi američkih dolara, što odgovara 4 – 10 % globalnog poreza na dobit (OECD, 2015). Cilj je ove analize ispitati povezanost između implementacije BEPS mjera i visine poreznih prihoda, izraženih kao udio u bruto domaćem proizvodu (BDP), među različitim skupinama država.

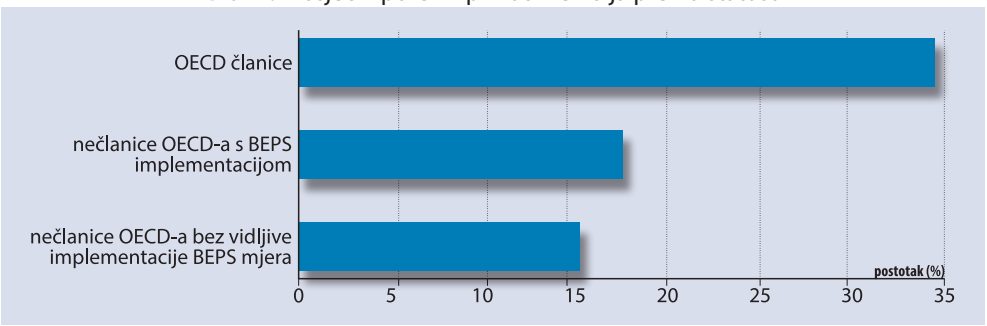
Analiza obuhvaća tri jasno definirane skupine:

– članice Organizacije za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) koje su ratificirale Multilateralni instrument (MLI)
– nečlanice OECD-a koje su također ratificirale MLI

– nečlanice OECD-a koje nisu ratificirale MLI niti pokazuju vidljivu implementaciju BEPS mjera.

Razvrstavanje država u skupine utemeljeno je na službenoj OECD dokumentaciji o statusu ratifikacije MLI-a, čime se osigurava jasnoća kriterija i usporedivost rezultata. Usporedba prosječnih poreznih prihoda među tim skupinama otkriva statistički značajne razlike koje upućuju na snažnu povezanost između međunarodne porezne suradnje i fiskalne učinkovitosti.

Graf 1. Prosječni porezni prihodi zemalja prema statusu

Izvor: obrada autora prema podatcima dostupnim na World Bank – Porezni prihodi (% BDP-a) i OECD (2025b)

Prema prikupljenim podatcima, prikazanim u Grafu 1, prosječni porezni prihod u skupini OECD članica koje su ratificirale MLI iznosi 34,47 % BDP-a. Ova skupina obuhvaća države s razvijenim poreznim sustavima, visokom razinom administrativne osposobljenosti te dugogodišnjom tradicijom fiskalne discipline. Njihova usklađenost s BEPS standardima omogućuje učinkovito suzbijanje agresivnog poreznog planiranja, čime se osigurava stabilnost javnih financija i visoka razina prikupljenih prihoda.

Nečlanice OECD-a koje su ratificirale MLI ostvaruju prosječne porezne prihode od 17,56 % BDP-a. Iako je ta razina znatno niža u odnosu na OECD članice, ona ipak nadmašuje skupinu zemalja koje nisu implementirale BEPS mjere. Ovaj rezultat ukazuje na pozitivan učinak međunarodne normativne usklađenosti i političke volje za jačanjem fiskalne transparentnosti, čak i u zemljama s ograničenim administrativnim kapacitetima.

Najniže porezne prihode bilježe nečlanice OECD-a koje nisu ratificirale MLI niti pokazuju znakove implementacije BEPS mjera. U toj skupini prosječni porezni prihod iznosi svega 15,23 % BDP-a. Ova razina fiskalne mobilizacije ukazuje na strukturne slabosti u poreznim sustavima, uključujući nisku razinu naplate, visoku razinu izuzeća i oslobođenja te povećan rizik od erozije porezne osnovice. U mnogim slučajevima riječ je o jurisdikcijama koje se percipiraju kao porezne oaze ili imaju ograničenu uključenost u međunarodne porezne forume.

Posebno se ističu zemlje s najvišim poreznim prihodima, iznad 40 % BDP-a, među kojima su Francuska, Danska, Belgija, Švedska, Norveška, Austrija i Italija. Sve navedene zemlje su članice OECD-a i ratificirale su MLI, što dodatno potvrđuje korelaciju između međunarodne porezne suradnje i fiskalne snage. Njihovi rezultati ukazuju na visoku razinu usklađenosti s BEPS standardima, ali i na razvijene mehanizme za pravednu i učinkovitu raspodjelu poreznog tereta.

Tablica 2. Porezni prihodi kao postotak BDP-a zemalja prema implementaciji BEPS mjera (t-test)

t-Test: Two-Sample Assuming Equal Variances		
	Variable 1	*Variable 2*
Mean	25,42894737	17,4561
Variance	118,3716842	42,599
Observations	76	41
Pooled Variance	92,01597645	
Hypothesized Mean Difference	0	
Df	115	
t Stat	4,28931318	
P(T<=t) one-tail	1,87527E-05	
t Critical one-tail	1,65821183	
P(T<=t) two-tail	0,00	
t Critical two-tail	1,980807541	

Izvor: izračun autora

Statistička analiza provedena t-testom potvrđuje značajnu razliku među skupinama. Dobivena p-vrijednost manja od 0,01 upućuje na to da je razlika u prosječnim poreznim prihodima statistički značajna na visokoj razini pouzdanosti. Rezultati pokazuju da OECD članice koje su implementirale BEPS mjere ostvaruju značajno više porezne prihode u odnosu na nečlanice, što ukazuje na korelaciju među institucionalnom stabilnošću, međunarodnom suradnjom i fiskalnom učinkovitosti. Ipak, valja napomenuti da nacionalni porezni sustavi razlikuju metodologije izvještavanja, što predstavlja ograničenje ove analize.

Rezultati analize potvrđuju hipotezu da postoji pozitivna povezanost između implementacije BEPS mjera i visine poreznih prihoda. Uvođenje međunarodnih poreznih standarda, osobito putem pravne obveze ratifikacije MLI-a, doprinosi jačanju fiskalne otpornosti, povećanju transparentnosti i učinkovitijem prikupljanju javnih prihoda. S druge strane, države koje nisu uključene u BEPS inicijativu suočavaju se s izazovima u održavanju fiskalne stabilnosti, što može ograničiti njihovu sposobnost financiranja javnih usluga i dugoročnog razvoja.

3.1. Mehanizmi utjecaja BEPS mjera na porezne prihode

Učinci BEPS mjera na porezne prihode manifestiraju se putem nekoliko ključnih mehanizama:

- povećanje transparentnosti: uvođenjem izvješćivanja po državama (CbC reporting) (Akcija 13) porezne vlasti sada imaju uvid u raspodjelu prihoda, dobiti i poreznih uplata multinacionalnih poduzeća, što omogućuje učinkovitije nadzore i smanjuje prostor za izbjegavanje poreza (OECD, 2025a)
- globalni minimalni porez (Drugi stup – GloBE pravila): od 2024./2025. zemlje su počele uvoditi globalni minimalni porez od 15 % na dobit velikih multinacionalnih poduzeća (OECD, 2024); ova mjera ima za cilj smanjiti poticaj za premještanje dobiti u porezne oaze i osigurati minimalnu razinu oporezivanja u svim jurisdikcijama
- multilateralni instrument (Akcija 15): omogućuje brzu i koordiniranu izmjenu tisuća bilateralnih poreznih ugovora, čime se zatvaraju rupe koje su omogućavale dvostruko neoporezivanje; do 2025. više od 100 zemalja potpisalo je MLI, a više od 2300 poreznih ugovora već je usklađeno s BEPS standardima
- povećanje poreznih prihoda: prema izvješćima OECD-a i EY-a (2024), zemlje koje su implementirale BEPS mjere, osobito one koje su uvele CbC izvješćivanje i ograničenja odbitka kamata (Akcija 4), bilježe porast poreznih prihoda, osobito u segmentu poreza na dobit poduzeća (OECD, 2025a; EY, 2024).

3.2. Poseban osvrt na zemlje u razvoju

Zemlje u razvoju, koje se u većoj mjeri oslanjaju na porez na dobit poduzeća, posebno su pogođene BEPS praksama (Pogge i Mehta, 2016). Implementacijom BEPS mjera ove zemlje imaju priliku povećati porezne prihode i ojačati fiskalnu održivost (Alston i Reisch, 2019). OECD pruža tehničku pomoć putem programa Tax Inspectors Without Borders da bi pomogao u provedbi složenih mjera i jačanju administrativnih kapaciteta (OECD, 2023). OECD u svojim smjernicama za oblikovanje učinkovitih poreznih sustava ističe pet ključnih načela: neutralnost, učinkovitost, jednostavnost, izvjesnost i pravednost (OECD, 2020). Ova načela služe kao temelj za dizajn poreznih politika koje ne samo da osiguravaju stabilne prihode već i potiču gospodarski rast, smanjuju administrativne troškove i povećavaju povjerenje poreznih obveznika.

4. Zaključak

Rezultati provedenog istraživanja potvrđuju obje postavljene hipoteze: BEPS mjere imaju globalni doseg i utječu na oblikovanje poreznih sustava diljem svijeta, dok se međunarodne aktivnosti OECD-a jasno odražavaju i u zakonodavstvima zemalja koje nisu članice. Deskriptivnom i komparativnom analizom zakonodavnih okvira te kvantitativnom obradom podataka o poreznim prihodima pokazano je da implementacija BEPS mjera korelira s višom razinom fiskalne učinkovitosti, transparentnosti i institucionalne stabilnosti. Zemlje koje su ratificirale Multilateralni instrument (MLI) i uskladile svoje porezne sustave s BEPS standardima ostvaruju značajno više porezne prihode kao udio u BDP-u, neovisno o formalnom članstvu u OECD-u. To potvrđuje da međunarodna suradnja i usklađenost s globalnim poreznim normama predstavljaju ključne čimbenike fiskalne otpornosti i održivosti javnih financija. BEPS inicijativa, kao dio šireg normativnog okvira OECD-a, ne samo da doprinosi suzbijanju agresivnog poreznog planiranja i erozije porezne osnovice već i potiče reformu nacionalnih poreznih sustava u skladu s načelima neutralnosti, učinkovitosti, jednostavnosti, izvjesnosti i pravednosti (Mirrlees, 2018). Poseban značaj ima za zemlje u razvoju, koje uz pomoć tehničke pomoći i institucionalne podrške dobivaju priliku za jačanje fiskalnih kapaciteta i smanjenje ovisnosti o neizravnim porezima. BEPS mjere predstavljaju prekretnicu u međunarodnoj poreznoj politici, a njihova implementacija potvrđuje rastuću važnost multilateralnih instrumenata i globalne koordinacije u oblikovanju pravednijih, učinkovitijih i održivijih poreznih sustava. Ipak, važno je istaknuti određena ograničenja provedenog istraživanja. Analiza je utemeljena na sekundarnim podatcima različitih međunarodnih izvora, koji se razlikuju u metodologijama prikupljanja i prikazivanja pokazatelja, što može utjecati na usporedivost rezultata. Dodatno, fiskalni učinci implementacije BEPS mjera mogu biti pod utjecajem političkih, gospodarskih i institucionalnih čimbenika specifičnih za pojedine države, koji nisu detaljno uključeni u ovaj analitički okvir. Buduća istraživanja mogu obuhvatiti detaljnije longitudinalne analize, studije slučaja i procjene utjecaja pojedinačnih BEPS akcija na porezne prihode, a u cilju stjecanja još preciznijeg uvida u njihov stvarni fiskalni doseg.

Literatura

1. Adams, C. W. (1994). *For good and evil: The impact of taxes on the course of civilization.* Madison Books.
2. Alston, P. i Reisch, N. (2019). *Tax, inequality, and human rights.* Oxford University Press.
3. Amatucci, A. (2006). *International tax law.* Kluwer Law International.
4. Baistrocchi, E. (2017). *A global analysis of tax treaty disputes.* Cambridge University Press.
5. Başaran Yavaşlar, F. i Hey, J. (2019). *Tax transparency.* EATLP Congress Zurich, 7–9 June 2018, IBFD.
6. Dagan, T. (2017). *International tax policy between competition and cooperation.* Cambridge University Press.
7. Devereux, M. P. i sur. (2021). *Taxing profit in a global economy: A report of the Oxford International Tax Group.* Oxford University Press.
8. Elliffe, C. (2021). *Taxing the digital economy: Theory, policy and practice.* Cambridge University Press.
9. EY (2024). *Global Tax Policy and Controversy Outlook 2024.* Ernst & Young Global Limited.
10. Herzfeld, M. (2020). *International taxation in a nutshell.* West Academic Publishing.
11. Jelčić, B. (2001). *Javne financije.* RRIF.
12. Messere, K. i sur. (2006). *Tax policy theory and practice in OECD countries.* Oxford University Press.
13. Miller, A. i Oats, L. (2016). *Principles of international taxation.* Bloomsbury Professional.
14. Mirrlees, J. (2018). *Tax by design: The Mirrlees review.* Oxford University Press.
15. OECD (2015). *Measuring and monitoring BEPS, Action 11 – 2015 Final Report.* OECD Publishing.
16. OECD (2017). *Model Tax Convention on Income and on Capital.* OECD Publishing.
17. OECD (2020). *Tax policy reforms 2020: OECD and selected partner economies.* OECD Publishing.
18. OECD (2023). *Tax Inspectors Without Borders Annual Report.* OECD Publishing.
19. OECD (2024). *Global Minimum Tax Implementation 2024.* OECD Publishing.
20. OECD (2025a). *Base Erosion and Profit Shifting (BEPS).* OECD Publishing. https://www.oecd.org/en/topics/base-erosion-and-profit-shifting-beps.html (31. listopada 2025.)
21. OECD (2025b). *Signatories and Parties to the Multilateral Convention to Implement Tax Treaty Related Measures to Prevent Base Erosion and Profit Shifting.* Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/topics/policy-sub-issues/beps-mli/beps-mli-signatories-and-parties.pdf (31. listopada 2025.)
22. Pogge, T. i Mehta, K. (2016). *Global tax fairness.* Oxford University Press.
23. Seligman, E. R. A. (2018). *Progressive taxation in theory and practice.* Forgotten Books.
24. World Bank (n. d.). *Tax revenue (% of GDP) – GC.TAX.TOTL.GD.ZS.* https://data.worldbank.org/indicator/GC.TAX.TOTL.GD.ZS (31. listopada 2025.)

THE GLOBAL REACH OF THE BASE EROSION AND PROFIT SHIFTING INITIATIVE WITHIN THE FRAMEWORK OF THE OECD

Abstract

The objective of this paper is to demonstrate the global reach of the Organization for Economic Co-operation and Development (OECD) through an analysis of the implementation of Base Erosion and Profit Shifting (BEPS) measures in both member and non-member countries. The BEPS package comprises 15 actions aimed at preventing tax abuse, strengthening international standards, and promoting transparency. The research is based on the hypotheses that BEPS measures exert a global influence and that the OECD's international activities are reflected in the national legislations of non-member states. A descriptive and comparative methodology was employed to analyze the legislative frameworks of countries that have implemented BEPS measures. The results confirm both hypotheses, concluding that the OECD plays a pivotal role in shaping contemporary tax systems, thereby contributing to greater harmonization and an increase in tax revenues as a share in GDP.

Keywords: OECD member and non-member countries, BEPS measures, tax revenues, multilateral instrument